

DOMSTOLENS DOM

den 29 januari 2002 *

I mål C-162/00,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Bundesarbeitsgericht (Tyskland), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Land Nordrhein-Westfalen

och

Beata Pokrzeptowicz-Meyer,

angående tolkningen av artikel 37.1 i Europaavtalet om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Polen, å andra sidan, som slutits och godkänts i gemenskapens namn genom rådets och kommissionens beslut 93/743/Euratom, EKSG, EG av den 13 december 1993 (EGT L 348, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 26, s. 3),

meddelar

* Rättegångsspråk: tyska.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G.C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena P. Jann, F. Macken, N. Colneric och S. von Bahr samt domarna C. Gulmann, D.A.O. Edward, A. La Pergola (referent), J.-P. Puissochet, J.N. Cunha Rodrigues och C.W.A. Timmermans,

generaladvokat: F.G. Jacobs,

justitiesekreterare: byrådirektören L. Hewlett,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Land Nordrhein-Westfalen, genom P. O. Wilke, Rechtsanwalt,

— Frankrikes regering, genom J.-F. Dobelle och C. Bergeot, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom M.-J. Jonczy och B. Martenczuk, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 19 juni 2001 av: Frankrikes regering och kommissionen,

och efter att den 20 september 2001 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Bundesarbeitsgericht har, genom beslut av den 22 mars 2000 som inkom till domstolen den 2 maj samma år, i enlighet med artikel 234 EG ställt två frågor om tolkningen av artikel 37.1 i Europaavtalet om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Polen, å andra sidan, som slutits och godkänts i gemenskapens namn genom rådets och kommissionens beslut 93/743/Euratom, EKSG, EG av den 13 december 1993 (EGT L 348, s. 1, svensk specialutgåva, område 11, volym 26, s. 3, nedan kallat associeringsavtalet).
- 2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan Land Nordrhein-Westfalen (delstaten Nordrhein-Westfalen) och Beata Pokrzeptowicz-Meyer avseende giltigheten av den tidsbegränsning som stipulerats i det anställningsavtal som de hade slutit.

Associeringsavtalet

- 3 Associeringsavtalet skrevs under den 16 december 1991 i Bryssel och trädde, i enlighet med artikel 121 andra stycket i samma avtal, i kraft den 1 februari 1994.

- 4 Enligt artikel 1.2 i associeringsavtalet har detta bland annat till syfte att skapa en lämplig struktur för en politisk dialog mellan parterna så att nära politiska förbindelser kan utvecklas mellan dem, att främja en utvidgning av handeln och de harmoniska ekonomiska förbindelserna parterna emellan och på så vis stödja en dynamisk utveckling och välstånd i Republiken Polen samt att skapa en lämplig struktur för Polens gradvisa integration i gemenskapen, då denna stats slutliga målsättning enligt femtonde skälet i det nämnda avtalet är att bli medlem i gemenskapen.
- 5 De bestämmelser i associeringsavtalet som är relevanta för målet vid den nationella domstolen återfinns i avdelning IV i avtalet, som har rubriken "Arbetstagarnas rörlighet, etablering, tillhandahållande av tjänster".
- 6 I artikel 37.1 i associeringsavtalet, som återfinns i kapitel I i avdelning IV, vilket kapitel har rubriken "Arbetstagarnas rörlighet", stadgas följande:

"Om inte annat följer av de villkor och riktlinjer som gäller i var och en av medlemsstaterna

- skall arbetstagare av polsk nationalitet som är lagligen anställda inom en medlemsstats territorium behandlas på samma sätt som medlemsstatens egna medborgare, utan diskriminering på grund av nationalitet, beträffande arbetsförhållanden, avlöning eller avskedande [I överensstämmelse med övriga språkversioner av avtalet används nedan begreppet uppsägning. Övers. anm.],
- skall den lagligen bosatta maken/makan eller barnen till en arbetstagare som är lagligen anställd inom en medlemsstats territorium, med undantag av säsongarbetare och arbetstagare som omfattas av bilaterala avtal enligt artikel 41, såvida inte något annat fastställs i dessa avtal, äga tillträde till den medlemsstatens arbetsmarknad under den tid arbetstagaren har arbetstillstånd i denna."

- 7 I artikel 58.1 i associeringsavtalet, som återfinns i kapitel IV i avdelning IV, vilket kapitel har rubriken "Allmänna bestämmelser", stadgas följande:

"För tillämpningen av avdelning IV i detta avtal får inget i avtalet hindra parterna från att tillämpa sina egna lagar och förordningar beträffande fysiska personers inresa och vistelse, arbete, arbetsvillkor och etablering samt tillhandahållande av tjänster, under förutsättning att de inte tillämpar dem på ett sådant sätt att fördelarna för någon av parterna enligt villkoren i en särskild bestämmelse i avtalet upphävs eller begränsas...."

Nationella bestämmelser

- 8 57b och 57c §§ Hochschulrahmengesetz (högskoleramlag, nedan kallad HRG) infördes i lagen i fråga genom Gesetz über befristete Arbeitsverträge mit wissenschaftlichem Personal an Hochschulen und Forschungseinrichtungen (lag om avtal om visstidsanställning av undervisande personal och forskare vid inrättningar för högre utbildning och forskning) av den 14 juni 1985 (BGBl. 1985 I, s. 1065).
- 9 I 57b § första stycket HRG föreskrivs att det är tillåtet att ingå avtal om visstidsanställning i sådana fall som avses i 57a § endast om sakliga skäl föreligger. I andra stycket i bestämmelsen i fråga anges olika omständigheter som kan utgöra sakliga skäl och som kan åberopas vid anställning av sådana personer med undervisnings- och forskningsuppgifter som avses i 53 § HRG eller av sådana personer med uppgifter av medicinsk karaktär som avses i 54 § i samma lag:

- 1) avtal som syftar till att den berörde skall utbildas eller fortbilda sig,

- 2) lönen finansieras med budgetmedel som är avsedda för verksamhet med begränsad varaktighet,
 - 3) rekrytering som syftar till att bidra med eller tillfälligt tillgodogöra sig särskild kunskap eller erfarenhet i forskningsverksamhet eller verksamhet av konstnärlig art,
 - 4) lönen finansieras externt, eller
 - 5) anställning för första gången som medarbetare med undervisnings- och forskningsuppgifter.
- 10 I 57b § tredje stycket HRG, i dess lydelse vid den tidpunkt då de faktiska omständigheterna i målet vid den nationella domstolen ägde rum, föreskrevs följande:

”Det föreligger även sakliga skäl för att sluta ett avtal om visstidsanställning med en lärare i främmande språk som har speciella arbetsuppgifter, om dennes verksamhet väsentligen avser utbildning i ett främmande språk (lektor).”

- 11 Enligt 57c § andra stycket HRG kan de ifrågavarande avtalen om visstidsanställning slutas med en maximal giltighetstid på fem år. Denna begränsning gäller även i fall då flera avtal har slutits av samme lektor med samma universitet.

Tvisten i målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 12 Beata Pokrzeptowicz-Meyer är polsk medborgare och bor i Tyskland sedan mitten av år 1992. Genom avtal av den 5 oktober 1992 med Land Nordrhein-Westfalen anställdes hon av delstaten i fråga som lärare med speciella arbetsuppgifter och erhöll en halvtidsanställning som lektor i främmande språk vid universitetet i Bielefeld (Tyskland).
- 13 Enligt 2 § i Beata Pokrzeptowicz-Meyers anställningsavtal avsåg anställningen i enlighet med 57b § tredje stycket HRG viss tid, nämligen från och med den 8 oktober 1992 till och med den 30 september 1996, eftersom hennes arbetsuppgifter huvudsakligen skulle avse undervisning i ett främmande språk.
- 14 Beata Pokrzeptowicz-Meyer väckte talan vid Arbeitsgericht Bielefeld (Tyskland) den 16 januari 1996 och yrkade att domstolen i fråga skulle fastställa att det förhållandet att hennes anställningsavtal löpte ut den 30 september 1996 inte skulle innebära att anställningsförhållandet upphörde. Till stöd för sin talan anförde hon att det inte kunde motiveras med stöd av 57b § tredje stycket HRG att stipulera ett datum då det nämnda avtalet skulle löpa ut. Då domstolen har fastställt att denna bestämmelse på grund av sin diskriminerande karaktär inte kunde tillämpas på gemenskapsmedborgare (dom av den 20 oktober 1993 i mål C-272/92, Spotti, REG 1993, s. I-5185), borde detta nämligen även gälla för medborgare i ett tredje land såsom Republiken Polen. Land Nordrhein-Westfalen bestred bifall till talan och anförde att det förelåg sakliga skäl enligt 57b § tredje stycket HRG för att avtala om visstidsanställning.
- 15 Arbeitsgericht Bielefeld ogillade talan. Däremot biföll Landesarbeitsgericht Hamm (Tyskland), till vilken Beata Pokrzeptowicz-Meyer överklagade detta avgörande, hennes överklagande. Land Nordrhein-Westfalen överklagade då den sistnämnda domstolens avgörande till Bundesarbeitsgericht.

- 16 Bundesarbeitsgericht, som ansåg att utgången i målet berodde på en tolkning av gemenskapsrätten, beslutade att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfrågor till EG-domstolen:

”1. Utgör artikel 37.1 i Europaavtalet av den 16 december 1991 om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Polen, å andra sidan, hinder mot att — på polska medborgare — tillämpa en nationell bestämmelse enligt vilken anställningsavtal med lektorer i främmande språk kan tidsbegränsas, medan det måste föreligga sakliga skäl i det enskilda fallet för att tidsbegränsa sådana avtal med övrig undervisande personal med speciella arbetsuppgifter?

2. Om svaret på den första frågan är jakande:

Utgör artikel 37.1 i Europaavtalet hinder mot att tillämpa en sådan nationell bestämmelse även om avtalet om visstidsanställning slöts före ikraftträdandet av Europaavtalet och löper ut efter ikraftträdandet?”

Den första frågan

- 17 Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet skall tolkas så, att den utgör hinder mot att på polska medborgare tillämpa en nationell bestämmelse enligt vilken anställning av lektorer i främmande språk kan ske genom avtal om

visstidsanställning, medan det måste föreligga sakliga skäl i det enskilda fallet för att tidsbegränsa sådana avtal med övrig undervisande personal med speciella arbetsuppgifter.

- 18 För att kunna besvara den sålunda omformulerade frågan skall det först prövas huruvida en enskild kan åberopa artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet vid en nationell domstol och om så är fallet skall därefter räckvidden av den icke-diskrimineringsprincip som stadfästs i nämnda bestämmelse bestämmas.

Huruvida artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet har direkt effekt

- 19 Domstolen erinrar inledningsvis om att det följer av fast rättspraxis att en bestämmelse i ett avtal som gemenskapen har ingått med tredje land skall anses vara direkt tillämplig om den, med hänsyn till sin ordalydelse samt till avtalets syfte och art, innebär en klar och precis skyldighet, vars fullgörande eller verkningar inte är beroende av utfärdandet av ytterligare rättsakter (se särskilt dom av den 4 maj 1999 i mål C-262/96, Sürül, REG 1999, s. I-2685, punkt 60, och av den 27 september 2001 i mål C-63/99, Gloszczuk, REG 2001, s. I-6369, punkt 30).
- 20 För att klargöra huruvida artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet uppfyller dessa villkor bör dess lydelse först granskas.
- 21 Domstolen konstaterar i detta hänseende att det i artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet i klara, precisa och ovillkorliga ordalag föreskrivs ett förbud för varje medlemsstat mot att i förhållande till sina egna medborgare på grund av nationalitet diskriminera sådana polska arbetstagare som avses i denna bestäm-

melse, vad gäller arbetsförhållanden, avlöning eller uppsägning. De arbetstagare av polsk nationalitet som omfattas av den nämnda bestämmelsen är de som är lagligen anställda i en medlemsstat efter att dessförinnan ha beviljats uppehållstillstånd där.

- 22 I denna bestämmelse om likabehandling föreskrivs en precis skyldighet avseende det resultat som skall uppnås. Regeln är till sin natur sådan att den kan åberopas av en enskild vid en nationell domstol till stöd för en begäran att den nämnda domstolen skall underlåta att tillämpa diskriminerande bestämmelser i en medlemsstats lagstiftning, utan att kompletterande tillämpningsåtgärder måste vidtas för att detta skall vara möjligt.
- 23 Denna tolkning vederläggs inte genom Land Nordrhein-Westfalens argumentation, enligt vilken artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet inte är ovillkorlig, eftersom den princip som anges i denna bestämmelse skall genomföras "[o]m inte annat följer av de villkor och riktlinjer som gäller i var och en av medlemsstaterna".
- 24 Det ifrågasvarande uttrycket kan nämligen inte tolkas så, att det är tillåtet för medlemsstaterna att uppställa villkor för tillämpningen av den icke-diskrimineringsprincip som fastslås i artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet eller att skönsmässigt inskränka tillämpningen av denna. En sådan tolkning skulle nämligen få som verkan att denna bestämmelse blev innehållslös och skulle sålunda frånta den hela dess ändamålsenliga verkan.
- 25 Konstaterandet att icke-diskrimineringsprincipen i artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet direkt kan reglera enskildas situation motsägs vidare inte av det som framkommer vid en granskning av syftet med och arten av nämnda avtal, där denna bestämmelse ingår.

- 26 Det framgår nämligen av femtonde skälet och av artikel 1.2 i associeringsavtalet att avtalets syfte är att främja utvidgad handel och harmoniska ekonomiska relationer mellan de avtalsslutande parterna och på så sätt gynna en dynamisk utveckling och välbefinnande i Republiken Polen, för att underlätta landets anslutning till gemenskapen.
- 27 Det förhållandet att associeringsavtalet i huvudsak syftar till att främja Polens ekonomiska utveckling, och därför kännetecknas av obalans mellan gemenskapens och det berörda tredje landets förpliktelser, är dessutom inte av sådan art att det kan utgöra något hinder för att gemenskapen medger att vissa av bestämmelserna i det nämnda avtalet får direkt effekt (se domen i det ovannämnda målet *Gloszczuk*, punkt 36).
- 28 Konstaterandet att artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet är direkt tillämplig motsägs inte heller av lydelsen i artikel 58.1 i det nämnda avtalet. Av denna bestämmelse följer nämligen endast att myndigheterna i medlemsstaterna förblir behöriga att, inom de gränser som uppställs i associeringsavtalet, tillämpa bland annat nationell lagstiftning om inresa, vistelse, anställning och arbetsförhållanden för polska medborgare. Följaktligen rör den ovannämnda artikel 58.1 inte medlemsstaternas genomförande av associeringsavtalets bestämmelser om fri rörlighet för arbetstagare, och dess syfte är inte att fullgörandet eller verkningarna av den icke-diskrimineringsprincip som föreskrivs i artikel 37.1 första strecksatsen i det nämnda avtalet skall vara beroende av att det vidtas kompletterande nationella åtgärder (se, vad gäller bestämmelserna i associeringsavtalet i fråga om etablering, domen i det ovannämnda målet *Gloszczuk*, punkt 37).
- 29 Domstolen erinrar, i likhet med generaladvokaten i punkt 39 i sitt förslag till avgörande, om att det, till skillnad från vad som är fallet beträffande andra bestämmelser i associeringsavtalet, inte är en förutsättning för genomförandet av artikel 37.1 första strecksatsen i detta att det associeringsråd som inrättats med stöd av detta avtal vidtar kompletterande åtgärder för att fastställa tillämpningsbestämmelser avseende bestämmelsen i fråga.

- 30 Med hänsyn till ovanstående skall artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet tillerkännas direkt effekt, vilket innebär att de polska medborgare som omfattas av bestämmelsen i fråga har rätt att åberopa den inför de nationella domstolarna i värdmedlemsstaten.

Räckvidden av artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet

- 31 För att avgöra räckvidden av artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet skall man pröva huruvida domstolens tolkning av artikel 48.2 i EG-fördraget (nu artikel 39.2 EG i ändrad lydelse) är överförbar på den ovannämnda bestämmelsen i associeringsavtalet, såsom Beata Pokrzepowicz-Meyer har gjort gällande inför den hänskjutande domstolen.
- 32 Domstolen erinrar i detta hänseende om att det följer av fast rättspraxis att endast det förhållandet att en bestämmelse i ett av fördragen om inrättande av gemenskaperna och en bestämmelse i ett internationellt avtal mellan gemenskapen och ett tredje land har en liknande lydelse inte är tillräckligt för att detta avtals lydelse skall anses ha samma innebörd som fördragets lydelse (se dom av den 9 februari 1982 i mål 270/80, Polydor och RSO, REG 1982, s. 329, punkterna 14—21, svensk specialutgåva, volym 6, s. 309, av den 26 oktober 1982 i mål 104/81, Kupferberg, REG 1982, s. 3641, punkterna 29—31, svensk specialutgåva, volym 6, s. 531, och av den 1 juli 1993 i mål C-312/91, Metalsa, REG 1993, s. I-3751, punkterna 11—20, och i det ovannämnda målet Gloszczuk, punkt 48).
- 33 Av denna praxis följer att det i synnerhet beror på varje bestämmelses syfte satt i sitt särskilda sammanhang huruvida tolkningen av en fördragsbestämmelse kan utvidgas till att omfatta en bestämmelse med en jämförbar, liknande eller till och med identisk lydelse i ett avtal som gemenskapen ingått med ett tredje land. Härvid är en jämförelse mellan å ena sidan avtalets och å andra sidan fördragets respektive målsättningar och det sammanhang de ingår i av stor betydelse (se domen i det ovannämnda målet Metalsa, punkt 11, och i det ovannämnda målet Gloszczuk, punkt 49).

- 34 Domstolen har i domen i det ovannämnda målet Spotti fastställt att artikel 48.2 i fördraget utgör hinder mot att tillämpa nationell lagstiftning enligt vilken lektorer i främmande språk skall eller kan tillsättas genom avtal om visstidsanställning, medan sådana avtal vad gäller övrig undervisande personal med speciella arbetsuppgifter endast får ske om det föreligger sakliga skäl i det enskilda fallet.
- 35 Domstolen noterar att den ovannämnda domen i målet Spotti meddelades i ett mål där tvisten vid den nationella domstolen särskilt rörde frågan huruvida 57b § tredje stycket HRG, som är den bestämmelse som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, var förenlig med fördraget.
- 36 Domstolen erinrade i detta hänseende, för det första i punkt 14 i domen i det ovannämnda målet Spotti, om att den i sin dom av den 30 maj 1989 i mål 33/88, Allué och Coonan (REG 1989, s. 1591), har fastställt att artikel 48.2 i fördraget utgör hinder mot att tillämpa en bestämmelse i nationell rätt enligt vilken anställningsförhållanden mellan universitet och lektorer i främmande språk skall tidsbegränsas, medan en sådan begränsning i princip inte föreligger vad gäller andra arbetstagare.
- 37 Domstolen grundade därefter sin tolkning på uppfattningen att särbehandlingen av lektorer i främmande språk i förhållande till annan undervisande personal med speciella arbetsuppgifter, vad gäller giltiga grunder för att sluta avtal om visstidsanställning, var av sådan art att utländska medborgare kunde missgynnas i förhållande till tyska medborgare, med hänsyn till att den stora majoriteten av lektorerna i främmande språk var utländska medborgare. Särbehandlingen utgjorde därför sådan indirekt diskriminering som är förbjuden enligt artikel 48.2 i fördraget, såvida det inte fanns sakliga skäl för sådan särbehandling (domen i det ovannämnda målet Spotti, punkterna 16—18).

- 38 Domstolen fann slutligen, såsom den redan hade gjort i sin dom i det ovannämnda målet Allué och Coonan, att det förhållandet att det var nödvändigt att garantera att undervisningen var aktualiserad inte innebar att det var motiverat att träffa avtal om visstidsanställning med lektorer i främmande språk (se domen i det ovannämnda målet Spotti, punkt 20).
- 39 Vad gäller artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet konstaterar domstolen att det följer av en jämförelse mellan å ena sidan associeringsavtalets och å andra sidan EG-fördragets respektive målsättning och det sammanhang i vilket de ingår att det saknas anledning att tillmäta den ovannämnda bestämmelsen en annan räckvidd än den räckvidd som domstolen i domen i det ovannämnda målet Spotti har tillmätt artikel 48.2 i det nämnda fördraget.
- 40 Såsom den franska regeringen har noterat föreskrivs inte i artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet någon princip om fri rörlighet inom gemenskapen för polska arbetstagare, medan principen om fri rörlighet för arbetstagare stadfästs för gemenskapsmedborgare i artikel 48 i fördraget.
- 41 Genom artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet har polska arbetstagare emellertid, när de är lagligen anställda inom en medlemsstats territorium, givits en rätt till likabehandling vad gäller arbetsförhållanden som har samma omfattning som den rättighet som i liknande ordalag har fastställts för gemenskapsmedborgare genom artikel 48.2 i fördraget.
- 42 Det framgår särskilt av ordalydelsen i artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet samt av denna bestämmelses syfte, nämligen att lämpliga strukturer skall inrättas för Republiken Polens gradvisa integration i gemenskapen, att förbudet mot all diskriminering på grund av nationalitet av polska

arbetstagare är tillämpligt såväl på direkt som på indirekt diskriminering som skulle kunna påverka dem i deras arbetsförhållanden.

- 43 För övrigt har det i de skriftliga yttranden som ingivits till domstolen inte anförts något argument som innebär att det föreligger sakliga skäl för den särbehandling av polska medborgare i förhållande till tyska medborgare som följer av 57b § HRG och som påverkar de förstnämndas arbetsförhållanden.
- 44 Vid sådant förhållande är den tolkning av artikel 48.2 i fördraget som domstolen har gjort i domen i det ovannämnda målet Spotti överförbar på artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet.
- 45 Av ovanstående följer att den första frågan skall besvaras så, att artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet, som har direkt effekt, utgör hinder mot att på polska medborgare tillämpa en nationell bestämmelse enligt vilken anställningsavtal med lektorer i främmande språk kan tidsbegränsas, medan det måste föreligga sakliga skäl i det enskilda fallet för att tidsbegränsa sådana avtal med övrig undervisande personal med speciella arbetsuppgifter.

Den andra frågan

- 46 Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet är tillämplig på ett avtal om visstidsanställning som har slutits före associeringsavtalets ikraftträdande, men som löper ut efter denna tidpunkt.

- 47 Domstolen noterar i detta hänseende inledningsvis att associeringsavtalet, som trädde i kraft den 1 februari 1994 i enlighet med artikel 121 andra stycket i detta avtal, inte innehåller några övergångsbestämmelser avseende villkoren för retroaktiv tillämpning av bestämmelserna i kapitel I i avdelning IV, vilket kapitel har rubriken "Arbetstagarnas rörlighet".
- 48 Domstolen skall därför pröva frågan om verkan i tiden av artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet mot bakgrund av domstolens rättspraxis avseende villkoren för retroaktiv tillämpning av gemenskapsrättsliga bestämmelser, vilken kan tillämpas analogt på bestämmelserna i det nämnda avtalet.
- 49 Enligt fast rättspraxis skall materiella gemenskapsrättsliga regler, för att det skall säkerställas att principerna om rättssäkerhet och skydd för berättigade förväntningar iakttas, tolkas så, att de endast avser situationer som har uppkommit före det att de trädde i kraft, såvida det av bestämmelsernas lydelse, syfte eller systematik klart framgår att de skall tillerkännas sådan verkan (se särskilt dom av den 10 februari 1982 i mål 21/81, *Bout*, REG 1982, s. 381, punkt 13, och av den 15 juli 1993 i mål C-34/92, *GruSa Fleisch*, REG 1993, s. I-4147, punkt 22).
- 50 Det följer även av fast rättspraxis att en ny regel är omedelbart tillämplig på de framtida verkningarna av en situation som har uppkommit under den gamla regelns giltighetstid (se särskilt dom av den 10 juli 1986 i mål 270/84, *Licata mot Ekonomiska och sociala kommittén*, REG 1986, s. 2305, punkt 31). Domstolen har med tillämpning av den principen särskilt fastställt att, eftersom det i akten om villkoren för Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen och om anpassning av fördragen (EGT C 241, 1994, s. 21, och EGT L 1, 1995,

s. 1) inte föreskrivs några särskilda villkor i fråga om tillämpningen av denna bestämmelse, artikel 6 i EG-fördraget (nu artikel 12 EG i ändrad lydelse) skall anses vara omedelbart tillämplig och bindande för Republiken Österrike från dagen för dess anslutning, varför den är tillämplig på de framtida verkningarna av situationer som uppstått innan denna nya medlemsstat anslöt sig till gemenskaperna (se dom av den 2 oktober 1997 i mål C-122/96, Saldanha och MTS, REG 1997, s. I-5325, punkt 14).

- 51 Följaktligen bör det för att den andra frågan skall kunna besvaras fastställas huruvida situationen då ett avtal om visstidsanställning, som har slutits före den tidpunkt då associeringsavtalet trädde i kraft och löper ut efter denna tidpunkt, utgör en situation som uppkom före det nämnda avtalet och i vilken detta avtal således endast kan tillämpas retroaktivt, såvida det däri tydligt har angivits att avsikten har varit att avtalet i fråga skall ha sådan verkan, eller såvida det tvärtom är fråga om en situation som uppkom innan det nämnda avtalet trädde i kraft, men vars framtida verkningar regleras genom avtalet från och med den tidpunkt då detta träder i kraft, i enlighet med principen att nya regler är omedelbart tillämpliga på pågående situationer.
- 52 Domstolen konstaterar i detta hänseende att rättsverkningarna av att ett avtal om visstidsanställning har slutits inte upphör den dag då avtalet skrivs under, utan att avtalet i fråga tvärtom i princip kommer att ha rättsverkningar under hela avtalstiden. Att från och med dess ikraftträdande tillämpa en ny bestämmelse, såsom artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet, på ett anställningsavtal som slutits före detta ikraftträdande kan således inte anses påverka en situation som uppkommit före ikraftträdandet i fråga.
- 53 Av ovanstående följer att artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet utgör en ny regel som är omedelbart tillämplig på anställningsavtal som löpte vid den tidpunkt då detta avtal trädde i kraft.

- 54 Denna tolkning vederläggs inte av de argument som Land Nordrhein-Westfalen har anfört, enligt vilka, i enlighet med rättsäkerhetsprincipen och för att säkerställa skyddet för de berörda personernas förväntningar, endast de rättsliga och faktiska förhållanden som förelåg när ett anställningsavtal slöts skall beaktas vid bedömningen av huruvida en klausul enligt vilken detta avtal tidsbegränsas är giltig, såvida det inte föreligger senare bestämmelser vari det föreskrivs att dessa har retroaktiv verkan, när en sådan verkan rättsenligt kan föreskrivas.
- 55 Det följer nämligen av fast rättspraxis att tillämpningsområdet för principen om skydd för berättigade förväntningar inte får utsträckas så långt att denna princip allmänt hindrar att en ny reglering tillämpas på de framtida verkningarna av situationer som har uppkommit när den tidigare regleringen gällde (se särskilt dom av den 14 januari 1987 i mål 278/84, Tyskland mot kommissionen, REG 1987, s. 1, punkt 36, och av den 29 juni 1999 i mål C-60/98, Butterfly Music, REG 1999, s. I-3939, punkt 25).
- 56 Detta gäller särskilt situationer såsom den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen, där den nya bestämmelse som införts genom artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet utgör en princip om likabehandling vad gäller arbetsförhållanden, vilken till sin natur är sådan att den från och med det nämnda avtalets ikraftträdande utan åtskillnad är tillämplig på alla arbetstagare av polsk nationalitet som är lagligen anställda inom en medlemsstats territorium, utan att det skall beaktas huruvida de är anställda genom ett anställningsavtal som slöts före eller efter detta ikraftträdande.
- 57 Följaktligen skall den andra frågan besvaras så, att artikel 37.1 första strecksatsen i associeringsavtalet från och med detta avtals ikraftträdande är tillämplig på ett avtal om visstidsanställning som har slutits före detta ikraftträdande, men som löper ut efter ikraftträdandet i fråga.

Rättegångskostnader

- 58 De kostnader som har förorsakats den franska regeringen och kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen i samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

— angående de frågor som genom beslut av den 22 mars 2000 har ställts av Bundesarbeitsgericht — följande dom:

- 1) Artikel 37.1 första strecksatsen i Europaavtalet om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Polen, å andra sidan, som slutits och godkänts i gemenskapens namn genom rådets och kommissionens beslut 93/743/Euratom, EKSG, EG av den 13 december 1993, vilken

bestämmelse har direkt effekt, utgör hinder mot att på polska medborgare tillämpa en nationell bestämmelse enligt vilken anställning av lektorer i främmande språk kan tidsbegränsas, medan det måste föreligga sakliga skäl i det enskilda fallet för att tidsbegränsa sådana avtal med övrig undervisande personal med speciella arbetsuppgifter.

- 2) Artikel 37.1 första strecksatsen i det nämnda associeringsavtalet är från och med detta avtals ikraftträdande tillämplig på ett avtal om visstidsanställning som har slutits före detta ikraftträdande, men som löper ut efter ikraftträdandet i fråga.

Rodríguez Iglesias	Jann	Macken
Colneric	von Bahr	Gulmann
Edward	La Pergola	Puissochet
Cunha Rodrigues	Timmermans	

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 29 januari 2002.

R. Grass

Justitiesekreterare

G.C. Rodríguez Iglesias

Ordförande